

Retour:
Leden van Provinciale Staten van
Noord-Brabant
postbus 90151
5200 MC 's Hertogenbosch

Datum
28 november 2016
Onderwerp
Reactie ZLTO statenbrief Mestdialoog en
verordening stikstof

Contact
herman.litjens@zlto.nl
hendrik.hoeksema@zlto.nl

Geachte Statenleden,

Boer of tuinder zijn is niet alleen een mooi vak. Het is een bijzondere vorm van ondernemerschap verbonden met identiteit, met traditie, uitgedrukt in verbondenheid met de grond, de omgeving en de natuur. In het leven van een boer zitten achter deze woorden ook de dilemma's tussen de familietraditie van voortzetting, investeringen ter verhoging van de opbrengst, kwaliteit of andere keuzes. De vraag wat boeren motiveert kan ook niet los worden gezien van het landbouwbeleid van Brussel, Den Haag of 's-Hertogenbosch. De vanzelfsprekendheid dat dit beleid stond voor behartiging van de belangen van de boeren is verdwenen. Dit leidt tot spanningen, zeker, maar boeren willen vanuit deze werkelijkheid wel blijven bijdragen aan het oplossen van maatschappelijk vraagstukken. Zoals voedselzekerheid, gezondheid, klimaat en een vitaal platteland. Daarvoor zoeken boeren aanknopingspunten in overheidsbeleid. Naar antwoorden op vragen waarom boer te blijven in tijden van de maatschappelijke transitie naar een ander voedselsysteem. De verdere ontwikkeling van boerenkracht (ondernemerschap/vakmanschap), het verdienmodel maar ook innovatie, data en kennis zijn hiervoor onontbeerlijk.

De Statenmededeling 'Versnelling transitie duurzame veehouderij' zegt ook die spanningen te voelen en spreekt de ambitie uit om impasses te doorbreken. Gedeputeerde Staten (GS) stellen 'duurzame' veehouders de wind in de rug te geven en 'stilzitters' in beweging te brengen. Dit 'samenhangende pakket aan maatregelen' moet boeren stimuleren om een verantwoorde afslag te nemen op een beschreven rotonde. Een rotonde die wij echter vooralsnog zouden willen betitelen als een 'theoretische rationaliteit van de agrarische bedrijfseconomie'. Wij werken deze rotonde de komende maanden graag met u uit naar de 'praktische rationaliteit van de Brabantse agrarische gezinseconomie'. Aangezien ook wij als ZLTO samen met onze leden vinden dat boeren een sleutelrol hebben, zich betrokken voelen en vanuit hun bedrijfsvoering de verantwoordelijkheid dragen voor maatschappelijke vraagstukken. Vooral de door u voor ogen staande 'gebiedsgerichte aanpak' spreekt ons daarbij erg aan. De eerste, broze resultaten van de door Gedeputeerde Annemarie Spierings opgestarte dialoog vinden wij daarvoor een waardevolle basis.

Dat geldt echter geenszins voor een aantal van de door GS voorgestelde maatregelen. Weet u, zolang er enigszins hoop bestaat op een toekomst voor het agrarisch bedrijf blijft ook het geloof bestaan in de mogelijkheden om het vol te houden en mee te werken aan

veranderingen. Wij vragen ons echter af of GS wel echt willen dat de boeren blijven in Brabant. Het is deze vraag die wij en onze leden zich zo langzamerhand stellen als hun provinciebestuur dergelijke maatregelen voorstelt. Maatregelen die veelal niet eens uit de dialoog zijn voortgekomen. Maatregelen waardoor de boer niet eens meer de kans krijgt om op een economisch verantwoorde manier te blijven boeren. Hieronder leggen wij graag aan u uit waarom dit volgens ons het geval is.

Stalderen

GS stellen voor dat boeren die willen ontwikkelen daarvoor de ruimte moeten kopen bij boeren die stoppen. Over dit zogenoemde stalderen is ZLTO in de dialoog altijd buitengewoon kritisch geweest. Uit de dialoog is naar voren gekomen dat staldering alleen gaat werken als de kosten niet bij de ontwikkelaar komen te liggen. Daarover waren alle partijen uit de dialoog het eens. Ook voor onze leden een belangrijke voorwaarde om straks wellicht akkoord te kunnen gaan met het stalderen. Uit de Statenmededeling blijkt nu dat GS voor zichzelf daarin geen rol zien, niet financieel maar zelfs niet om de stalderingsdienst vorm te geven. Die gooit ze over de schutting naar de 'samenwerkende' gemeenten. Krijgen onze leden straks echt te maken met verschillende stalderingsdiensten in de voorgestelde deelgebieden? Als de kosten dan ook bij de ontwikkelende boeren dreigen te komen, zijn er in onze ogen volop risico's op ongewenste neveneffecten: stoppers blijven achterover hangen, verdere kostprijsverhoging en daardoor weer ongewenste schaalvergroting en verdere concentratie. Dat is nu precies wat we niet willen. GS veroorzaken nieuwe problemen in plaats van boeren echt te stimuleren ongewenste situaties op te lossen. Het is voor ons dan ook onacceptabel dat de kosten van deze regeling straks bij de boeren van de toekomst komen te liggen. Dat staat haaks op de uitkomst van de maatschappelijke dialoog. De eerder door ons bepleite, zogenoemde 'botsproef' is dan ook cruciaal om uiteindelijk te kunnen beoordelen of dit een verstandige maatregel is. Wij stellen dan ook voor deze botsproef en de resultaten van de, door GS zelf voorgestelde, gebiedsgerichte uitwerking met gemeenten eerst af te wachten voordat u deze in een wijziging van de Verordening Ruimte introduceert. GS geven immers zelf al aan dat deze resultaten essentieel zijn voor de juridische houdbaarheid.

Verordening Stikstof

In 2010 is er een Convenant Stikstof afgesloten tussen provincies Limburg en Brabant, de terrein beherende instanties, de milieufederaties en de LLTB en ZLTO. In dat convenant is afgesproken dat de stalemissies in 18 jaar tijd met 50% zouden dalen. De landbouw is akkoord gegaan met deze verregerende reducties bij nieuwe stallen. Bestaande stallen zouden uiteindelijk allemaal in 2028 aangepast moeten zijn. In ruil voor de vermindering van de stalemissies zouden individuele bedrijven ontwikkelruimte krijgen, eerst via de stalderingsbank en later via de PAS.

Daarnaast hebben GS eerder nog twee aanvullende maatregelen genomen, waardoor de meeste bedrijven geen gebruik konden maken van de afgesproken ontwikkelruimte. Deze

Brabantse ontwikkelruimte is overigens wel gebruikt, vooral door bedrijven uit Limburg en Gelderland

De afgelopen zes jaar zijn de berekende stalemissies met 17% afgenomen. Vooral bij de varkenshouderij zijn de stalemissies hard gedaald. De veehouderij in Brabant heeft honderden miljoenen geïnvesteerd in nieuwe, extra technieken ten opzichte van hun collega's in de rest van Nederland. In Oost-Brabant boeken de bedrijven dan ook aanmerkelijk betere resultaten dan bedrijven elders. De boeren komen hun afspraken na en nemen ook hun verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat de resultaten er zijn in 2028! Wij realiseren ons ook dat de gemeten deposities niet omlaag gaan. We willen daar echter wel een paar kanttekeningen bij plaatsen. Volgens het RIVM is niet duidelijk waardoor dit verschil komt. Dat kan diverse oorzaken hebben. Brabantse stalemissie vormen slechts een gedeelte van de totale depositie op Natura 2000 gebieden. In West Brabant is dat bijvoorbeeld tussen 10% en 15%. In de Peel is dat ruim 30%. De overige deposities zijn dus van andere bronnen afkomstig (aanwending mest, stallen uit de rest van Nederland, verkeer, industrie, buitenland).

Wij blijven achter de afgesproken doelstelling van 50% reducties aan emissie uit stallen in 2028 staan. Wij willen met onze leden blijven werken aan oplossingen, ook die voor een beter woon- en leefklimaat. Wij kunnen echter niet verantwoordelijk gehouden worden voor bronnen waar we geen invloed op hebben. Met een daling van 17% aan stalemissies zitten wij op koers. Volgens het rapport van Arcadis, gebaseerd op de huidige normen in de Verordening Stikstof, zouden we in 2028 45% reductie aan emissies uit stallen halen. Onzes inziens halen we de 50% in 2028 door een combinatie van nieuwe innovaties bij de melkveehouderij, bedrijven die meer techniek toepassen dan vereist en een groot aantal stoppende bedrijven.

Het zijn GS zelf die nu in hun kernboodschap uitspreken dat de doelstelling van het Convenant Stikstof niet bereikt wordt. Op basis van deze stellingname, die wij dus absoluut niet onderschrijven, worden met de voorstellen uit de Statenmededeling de afspraken uit 2010 geschonden en de spelregels eenzijdig gewijzigd. Daarmee zijn het GS zelf die nu in feite het Convenant ten grave hebben gedragen.

Daar waar vervolgens de te verwachten gevolgen voor natuur en milieu uitvoerig worden beschreven, worden aan de gevolgen voor de landbouwsector slechts enkele zinnen gewijd. De gevolgen van de door GS nu voorgestelde maatregelen zijn echter sociaaleconomisch volstrekt onverantwoord en disproportioneel. Tijdens een presentatie op 10 november 2016 zijn deze gevolgen wel alvast in voorlopige vorm gepresenteerd en die bevestigen ons beeld. Helaas is het concept-rapport nog niet beschikbaar. Wel is duidelijk geworden dat de voorgestelde maatregelen vele duizenden bedrijven zullen raken. In alle levensfasen van een boerenbedrijf. Terwijl de te verwachten milieuwinst ten opzichte van 2028 beperkt is (proportionaliteit). Wij verwachten dat vele honderden bedrijven als gevolg van de voorgestelde maatregelen hun deuren moeten sluiten.

Het loslaten van interne saldering binnen een bedrijf betekent dat in 2020 op stalniveau(!) aan de Verordening moet worden voldaan in plaats van op bedrijfsniveau. Dat betekent in de praktijk dat vanwege de lange vergunningprocedures bedrijven eigenlijk al gisteren begonnen moeten zijn met hun aanvragen voor een nieuwe stal, een stalsysteem, een nieuwe vloer of een luchtwasser. Althans voor de bedrijven die dat ook kunnen. Zoals bekend, is op dit moment de investeringscapaciteit niet hoog. Daarnaast worden er vanuit andere wetten en regels de komende tijd ook extra investeringen en financiële offers van de veehouderij gevraagd. Denkt u bijvoorbeeld aan de maatregelen in de melkveehouderij of de afspraken in het kader van de Vitalisering van de varkenshouderij. Onze verwachting is, daarbij gesteund door de eerder genoemde presentatie en een eerste gesprek met Rabobank Nederland, dat vele honderden bedrijven niet aan deze nieuwe regels kunnen voldoen en hun stallen moeten sluiten. Het gaat dan veelal om de familiebedrijven. Een melkveebedrijf met 80 koeien of 500 zeugen. Willens en wetens kiezen GS hiermee voor slechts twee afslagen op de rotonde, die van grootschaligheid (met een wereldmarkt-oriëntatie) of stoppen. Ondernemers worden niet verleid of gestimuleerd om een verantwoorde afslag te nemen. Vele honderden familiebedrijven worden er in 2020 vanaf geschopt!

GS stellen dat dit vooral gebeurt vanwege het natuur- en milieubeleid. Voor ons is echter wel duidelijk wat de echte reden is: meer ruimte voor andere economische sectoren als het gaat om de stikstofaanpak. GS schrijven het zelf op pagina drie onderaan: 'Met veel boeren op de rotonde legt de agrofoodsector een groot beslag op de milieu-ontwikkelruimte in Brabant, waardoor andere economische sectoren in de knel komen.' Met andere woorden: om meer bedrijventerreinen, snelwegen, luchthavens etc. aan te leggen wordt de toekomst van het boerenbedrijf op het spel gezet en daarmee dat van vele jonge opvolgers die het bedrijf van hun ouders willen overnemen. Voor belangrijke economische ontwikkelingen is wel al ontwikkelruimte in de PAS gereserveerd. Als de ontwikkelruimte voor andere economische sectoren echter een probleem is, zijn er andere manieren om daar ruimte voor te creëren. Wij hebben daar wel ideeën voor en willen daar graag met u en het college over van gedachten wisselen. Waar eerder de markt met de kostprijs gedreven productie een schaalvergroting vaak stimuleerde, lijkt het nu echter de provincie Noord-Brabant die dat met veel van de bovengenoemde maatregelen doet. ZLTO vindt de voorgestelde wijzigingen in de Verordening Stikstof dan ook onacceptabel.

Daarmee komen wij weer terug op de al eerder gestelde vraag: willen GS wel dat boeren blijven?

Innovatie

Wat onze boeren en tuinders belangrijk vinden is toekomstperspectief. Innovaties zijn daarvoor onontbeerlijk. Innovaties komen alleen tot stand als boeren in Brabant ook de ruimte krijgen en de financiële armslag om te ondernemen waardoor zij aan de vele ambities kunnen bijdragen. Wij willen met u werken aan een duurzame, economische

ontwikkeling in de gehele agrosector, als motor voor een leefbaar inkomen en werkgelegenheid voor veel Brabanders. Wij maken ons echter grote zorgen dat de nu voorgestelde maatregelen deze primaire thuisbasis dusdanig in gevaar brengt en daarmee de gehele agrofoodketen in Noord-Brabant. Zonder deze primaire schouders van de boer en tuinder stort immers de hele keten in.

Mest

We vinden het positief dat GS mest nu beschouwen als een waardevolle grondstof in plaats van een afvalproduct. Ook wij willen een professionele aansturing van mestverwerking waardoor er geen of nauwelijks risico meer is voor de volksgezondheid. GS geven verder aan dat de mest zo snel mogelijk behandeld en verwerkt moet worden. Over het bedrijfsniveau en het grootschalig verwerken op industrieterreinen zijn we het met GS eens. We zijn oneens over de 'tussenstap'. Uit de dialoog komt naar voren dat een tussenstap nodig is, die ook zo veel mogelijk moet aansluiten bij de bestaande infrastructuur (bestaande en reeds aangevraagde vergunningen voor mestverwerking) om mest, zeker voorlopig, te kunnen verwerken. Veel agrarische bedrijven zien het ook niet zitten om zelf nu al aan de slag te gaan, omdat mestverwerking niet hun 'corebusiness' is en ze vaak te klein zijn om het kosten-efficiënt te kunnen doen. De ontsnappingsclausule die GS hebben bedacht om het alleen in zeer geconcentreerde gebieden met varkens en kalveren toe te staan ondersteunen wij niet. Daarmee is het theoretisch slechts op een paar plekken mogelijk, omdat er gewoon niet veel plekken zijn waar er meer dan 150.000 – 200.000 ton aan varkens en kalverenmest aanwezig is binnen een straal van 2,5 kilometer. Aansluiten bij de bestaande infrastructuur tot 150.000/200.000ton zorgt er bovendien voor, dat er minder ver met mest gesleept hoeft te worden.

Overigens gaan wij, zoals al eerder is vermeld, graag met u het partnership aan op het innovatiespoor ten aanzien van mestverwaarding en -verwerking maar ook bijvoorbeeld bij de precisielandbouw. De voorgestelde actielijnen willen wij met u en andere partners in de keten uitwerken tot concrete oplossingen. Overigens hebben wij bijvoorbeeld bij precisielandbouw al een aantal projecten waar wij die samenwerking concreet zouden kunnen maken. De voorgestelde innovatie en experimenteeruimte omarmen wij dan ook.

Brabantse zorgvuldigheidsscore

Wij gaan graag het gesprek aan over de Brabantse Zorgvuldigheidsscore (BZV). Zoals al vaker opgemerkt vinden we nog steeds, dat uitbreidingen zonder meer dieren, niet aan de BZV hoeven te voldoen. U wilt het ambitieniveau verhogen en de BZV vereenvoudigen. We vinden het wel belangrijk dat het uitgangspunt waarmee we de BZV gestart zijn, gehandhaafd blijft. Met een redelijke extra inspanning aan bovenwettelijke eisen moet de BZV voor een groot deel van de bedrijven haalbaar zijn. Ook moet iedereen zich realiseren, dat een 10 niet haalbaar is. Tussen de verschillende duurzaamheidscriteria bestaat een zekere mate van spanning. Voor dierenwelzijn krijgt een bedrijf punten om de dieren buiten te houden. Bij humane gezondheid krijgt het bedrijf punten om de dieren binnen te houden.

We vinden het ook een goed voorstel om bedrijven die goed scoren op de BZV te belonen met een 0,5 ha bouwblok.

Gebieden beperkingen veehouderij

De extensiveringsgebieden zijn begrensd voor de intensieve veehouderij. Deze benaming is sinds het verdwijnen van de reconstructieplannen veranderd in 'gebieden beperkingen veehouderij'. Er gelden nu ook beperkingen voor de melkveehouderij. De voorwaarde van 2,75 GVE per hectare binnen een straal van 15 kilometer om te kunnen uitbreiden, is voor de meeste Brabantse veehouderijbedrijven niet haalbaar. Dat is zelfs voor onze biologische bedrijven niet haalbaar. Omdat er weinig gronden in biologisch gebruik zijn, moeten ze mest en ruwvoer van wat grotere afstanden afzetten of halen. We vinden dat grondgebonden bedrijven, thuishoren in de gebieden beperkingen veehouderij. Een ander mogelijk criterium is verplichte weidegang toe te voegen, hiermee zijn al veel bedrijven geholpen.

Tot slot.

De productie van vlees is door de mestproblematiek, dierepidemieën, zoonose, dierenwelzijn, een groeiende omgevingsbetrokkenheid en andere consumentenvoorkeuren in een ander daglicht komen te staan. Zeker. Onze leden weten dat als geen ander en werken elke dag aan een beter, omgevingsgericht ondernemerschap. Aan nieuwe verdienmodellen. Aan oplossingen. De komende tientallen jaren bieden uitzicht op een volhoudbare landbouw, met een ontwikkelperspectief dat voor iedere ondernemer weer anders is. Welke afslag hij of zij ook kiest. Bij elke type afslag past ook een andere boer. Wij willen met u werken aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Jazeker. Met onze leden hebben wij gewerkt aan een nieuw meerjarenplan waarbij het bijdragen aan het oplossen van deze vraagstukken centraal staat. De vraag aan u is, binnen welke kaders deze boeren nog een kans krijgen om ook werkelijk op een economische manier nog verantwoord te kunnen blijven boeren. Er zijn goede zaken uit de dialoog naar voren gekomen. Een deel van de voorgestelde maatregelen verdiept echter de kloof tussen theorie en praktijk. Tussen degenen die boer willen blijven en die dat niet zijn. Deze maatregelen zijn voor ons dan ook onacceptabel. Wij werken de komende maanden graag met u uit naar de praktische rationaliteit van de Brabantse agrarische gezinseconomie in een systeem waar het produceren van voedsel weer verbindt.

Met vriendelijke groet,

Het bestuur van ZLTO